

Jan Kulesza¹

**Glosa do postanowienia Sądu Rejonowego w Sieradzu
z 27 kwietnia 2021 r. (II W 63/21)²**

Słowa kluczowe: wolność wypowiedzi, porządek publiczny, wykroczenie

Keywords: public order, freedom of expression, misdemeanor

Streszczenie

Obowiązujący Kodeks wykroczeń wszedł w życie w innych realiach politycznych, prawnych i społeczno-gospodarczych. Nie odpowiada realiom obecnym, jego wykładnia wymaga szczególnej uwagi, ze względu na konieczność uwzględnienia zwłaszcza obowiązującej Konstytucji RP. Art. 63a Kodeksu wykroczeń chroni przed zachowaniami naruszającymi estetykę przestrzeni publicznej. Zachowania takie nie mogą być karane, gdy nie godzą w porządek publiczny, ponieważ stanowią formę realizacji wolności wypowiedzi.

Abstract

Gloss to the judgment of the District Court of April 27, 2021 (II W 63/21)

The current Code of Petty Offenses entered into force in a different legal and socio-economic reality. It does not correspond to contemporary realities, its interpretation requires care, due to the necessity to consider the current Polish Constitution. Article 63a of the Code protects against behavior that violates the aesthetics of public space. Such behav-

¹ ORCID ID: 0000-0002-0574-9120, doktor habilitowany, Zakład Nauki o Przestępstwie, Katedra Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki. E-mail: jkulesza@wpia.uni.lodz.pl.

² <http://www.orzeczenia.ms.gov.pl> (20.07.2021).

ior may not be punished when it does not violate public order, as it constitutes a form of exercising individual the freedom of expression.

✱

Celem glosy jest omówienie zagadnienia prokonstytucyjnej wykładni art. 63a § 1 Kodeksu wykroczeń³. Kodeks ten, powstały w innych realiach prawnych i społeczno-gospodarczych, mimo wielu nowelizacji, nie do końca odpowiada współczesnym realiom⁴, wobec czego jego wykładnia wymaga szczególnej uwagi, ze względu na konieczność uwzględnienia zwłaszcza obowiązującej Konstytucji RP⁵. Jednocześnie w orzecznictwie sądowym rzadko⁶ pojawia się zagadnienie rozstrzygnięcia na gruncie prawa wykroczeń kolizji ochrony porządku publicznego i poszanowania wolności wypowiedzi, jak ma to miejsce w glosowanym wyroku. Konstytucyjne gwarancje praw i wolności jednostki wymuszają ich uwzględnienie w procesie wykładni, mimo, że nie istniały one w obecnym kształcie w momencie wprowadzenia 63a § 1 k.w. do porządku prawnego. Podążając za sądem przyjęto, że poszanowanie wolności wypowiedzi jednostki wpływa w badanym stanie faktycznym na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu, znosząc ją, mimo, że formalnie dochodzi do realizacji znamion typu czynu zabronionego.

Obwiniona umieściła w miejscu publicznym, na drzwiach Biura Poselskiego, kartkę formatu A4 z napisem „Zaginęły prawa człowieka Znalazcę prosimy o zwrot!” oraz dziesięcioma prostopadle umieszczonymi napisami „Tylko k... nie do PiSu, bo je znowu dziady zgubią”. Była to jej reakcja na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 r., dotyczący zgodności

³ Ustawa z 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. 2021, poz. 281 ze zm. – dalej k.w.).

⁴ Por. dwutomowe opracowanie *Reforma prawa wykroczeń*, t. I–II, red P. Daniluk, Warszawa 2019, 2020.

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i zm. – dalej Konstytucja).

⁶ Należy jednak odnotować niedawny wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2021 r., III KK 70/20, OSNK 2021, nr 3, poz. 10.

z Konstytucją przepisów ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży⁷. Obwiniona została o czyn z art. 63a § 1 k.w. Do umieszczenia kartki doszło w miejscu publicznym, nieprzeznaczonym do umieszczania przez postronne osoby jakichkolwiek kartek. Mieliśmy też do czynienia z „ulotką”, czy „afiszem”. Słusznie natomiast przyjmuje finalnie sąd, że zachowania obwinionej nie cechowała społeczna szkodliwość.

Trafnie, choć pobieżnie, identyfikuje sąd przedmiot ochrony art. 63a § 1 k.w. jako porządek publiczny. D. Egierska definiuje to pojęcie za wyrokiem SN z 11 lutego 1924 r., jako uregulowany według pewnych zasad wzajemny stosunek zewnętrzny ludzi lub rzeczy⁸. Nawiązując następnie do wyroków SN z 20 lipca 1933 r. i z 29 października 1934 r. przyjmuje, że porządkiem publicznym jest zachowanie się ludzi w miejscach publicznych, które jest zgodne z ogólnie przyjętymi normami społecznymi i którego utrzymanie leży w interesie społecznym⁹. Jest to „społeczny ład, życie zgodne z prawem i obyczajami panującymi w danym społeczeństwie”¹⁰. Syntetycznie ujmując to A. Marek przyjmując, że chodzi o „uporządkowany odpowiednimi przepisami, wolny od zakłóceń bieg życia zbiorowego”¹¹. Dla M. Kulczyckiego i J. Zduńczyka porządek to „taki stan faktyczny i prawny, który w danym miejscu i czasie zgodnie z obowiązującymi przepisami, zasadami współżycia społecznego i ogólnie przyjętymi zwyczajami, jest uważany za normalny i odpowiadający odczuciom ogółu obywateli i którego utrzymanie z tego względu leży w interesie publicznym”¹².

⁷ Dz.U. 1993, Nr 17, poz. 78 ze zm.

⁸ D. Egierska, *Artykuł 50 projektu Prawa o wykroczeniach*, „Zagadnienia karno-administracyjne” 1970, nr 3, s. 20.

⁹ D. Egierska, [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980, s. 131; B. Kurzępa, *Komentarz do art. 51*, [w:] B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, LEX 2008, teza 7.

¹⁰ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń z komentarzem*, Warszawa 2002, s. 188; M. Budyn-Kulik, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, s. 302.

¹¹ A. Marek, *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2008, s. 117; T. Bojarski, *Polskie prawo wykroczeń. Zarys wykładu*, Warszawa 2005, s. 156.

¹² M. Kulczycki, J. Zduńczyk, *Kodeks wykroczeń. Popularny komentarz*, Warszawa 1982, s. 74; W. Kotowski, *Komentarz do art. 51*, [w:] W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, LEX 2009, teza 1.

Jako *ratio legis* art. 63a § 1 k.w. wskazuje się ochronę przed oszpecaniem i zaśmiecaniem miejsc publicznych¹³, ze względu na konieczność dbania o ich estetykę¹⁴. Wykroczenie to sytuuje się w grupie wykroczeń o wyłącznie administracyjno-porządkowym charakterze¹⁵.

Nie można zatem zgodzić się z sądem gdy przyjmuje, że „nie ma (...) mowy o społecznej szkodliwości czynu zarzucanego obwinionej, zaś wszczęcie postępowania i postawienie zarzutu ocenić trzeba jako próbę instrumentalnego wykorzystania przepisu art. 63a § 1 k.w.” z tego względu, że pokrzywdzony nie wydał co prawda zgody na umieszczenie kartki, lecz „rozumie obecną sytuację i nie ma żadnych roszczeń w stosunku do osoby, która te naniesienia dokonała Nie doszło do uszkodzenia elewacji, gdyż jest to powierzchnia zmywalna, nie poniósł jakiegokolwiek szkody materialnej”. Przedmiotem ochrony nie są tu jakiegokolwiek dobra indywidualne.

Ochrona porządku publicznego przez art. 63a § 1 k.w. doznaje ograniczenia wchodząc w kolizję z wolnością wypowiedzi jednostki. Jak przyjmuje Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 lutego 2007 r.¹⁶, „wolność wyrażania swoich poglądów ma zasadnicze znaczenie w sferze życia publicznego, zwłaszcza politycznego i wiąże się ściśle z innymi wolnościami konstytucyjnymi wyrażającymi łącznie (...) wolność działania jednostki w życiu publicznym”. Europejski Trybunał Praw Człowieka w swoim orzecznictwie podkreśla, że wolność wypowiedzi w sferze życia politycznego i nieskrępowanej debaty na tematy mające społeczne znaczenie posiada znacznie szersze granice niż w sferze życia prywatnego¹⁷. Ochrona wypowiedzi o charakterze politycznym¹⁸ oraz swobodny udział w społecznej deba-

¹³ B. Kurzępa, *Komentarz do art. 63a*, [w:] B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, LEX 2008 teza 1; T. Bojarski, *Polskie...*, s. 163; P. Kozłowska-Kalisz, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. M. Mozgawa, LEX 2009, teza 1; M. Bojarski, [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Legis 2019, Nb. 1.

¹⁴ M. Budyn-Kulik, *op.cit.*, s. 423.

¹⁵ Por. A. Marek, *op.cit.*, s. 122; T. Grzegorzczak, A. Gubiński, *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1996, s. 212.

¹⁶ OTK-A 2007, nr 2, poz. 11.

¹⁷ Por. choćby orzeczenie *Lingens v. Austria* z 8 lipca 1986 r., skarga nr 9815/82 czy orzeczenie *Castells v. Hiszpania* z 23 kwietnia 1992 r., skarga nr 11798/85.

¹⁸ Por. w szczególności orzeczenie *Brasilier v. Francja* z 11 kwietnia 2006 r., skarga nr 71343/01; orzeczenie *Kayasu v. Turcja* z 13 listopada 2008 r., skargi nr 64119/00 i 76292/01;

cie na temat spraw publicznego zainteresowania¹⁹, są szczególnie chronione w społeczeństwie demokratycznym. Wolność debaty politycznej uznaje za rdzeń koncepcji demokratycznego społeczeństwa²⁰. Dopuszcza ona przesadę²¹, a nawet prowokację²². Jak podkreślił ETPC w sprawie *Vajnai v. Węgry*, „w przypadku wykonywania wolności wyrażania opinii pod postacią wypowiedzi politycznych (...) ograniczenia są uzasadnione jedynie tak dalece, jak istnieje wyraźna, pilna i konkretna potrzeba społeczna w tej mierze. W konsekwencji, stosowanie jakichkolwiek ograniczeń wymaga zachowania najwyższej ostrożności”²³.

Przesłanka porządku publicznego może służyć ingerencji w prawa i wolności jednostki wyłącznie w celu ochrony ważnych interesów jednostki nie mieszczących się w przesłance „praw i wolności innych osób” oraz ochrony takich interesów społecznych, które odpowiadają kryterium zapewnienia właściwego funkcjonowania instytucji publicznych w demokratycznym państwie i ich ochrony przed zachowaniami prowadzącymi do zakłócenia ich działalności²⁴. Sytuacja ta nie zachodziła w badanym przypadku. Zachowanie obwinionej stanowiło udział w debacie publicznej nad ważnym społecznie problemem. Nie można było zatem w tym stanie faktycznym przyjąć społecznie szkodliwego naruszenia porządku publicznego tam, gdzie jednostka realizowała wolność wypowiedzi. Ochrona tej wolności może w konkretnych przypadkach uzyskiwać pierwszeństwo przed ochroną porządku publicznego.

Odnośnie zaś do kwestii formy wyrazu, w postaci słowa wulgarne, choć należy sądowi i w tym zakresie przyznać rację odnośnie do braku społecznej szkodliwości, to jednak nie można nie podążyć za wyrażonymi już w doktry-

orzeczenie *Cumhuriyet Vakfı i inni v. Turcja* z 8 października 2013 r., skarga nr 28255/07.

¹⁹ Por. przykładowo orzeczenie *Sürekr v. Turcja* (Nr 1) z 8 lipca 1999 r., skarga nr 26682/95.

²⁰ Orzeczenie *Lingens v. Austria* z 8 lipca 1986 r., skarga nr 9815/82.

²¹ Por. przykładowo orzeczenie *Prager i Oberschlick v. Austria* z 26 kwietnia 1995 r., skarga nr 15974/90; orzeczenie *De Hayes i Gijssels v. Belgia* z 24 lutego 1997 r., skarga nr 19983/92; orzeczenie *Mamče v. Francja* z 7 listopada 2006 r., skarga nr 12697/03; orzeczenie *Dąbrowski v. Polska* z 19 grudnia 2006 r., skarga nr 18235/02; orzeczenie *Uj v. Węgry* z 19 lipca 2011 r., skarga nr 23954/10; orzeczenie *Smolorz v. Polska* z 16 października 2012 r., skarga nr 17446/07.

²² Orzeczenie *Haguenaer v. Francja* z 22 kwietnia 2010 r., skarga nr 34050/05.

²³ Orzeczenie *Vajnai v. Węgry* z 8 lipca 2008 r., skarga nr 33629/06.

²⁴ K. Wojtyczek, *Granice ingerencji ustawodawczej w sferę praw człowieka w Konstytucji RP*, Kraków 1999, s. 189.

nie krytycznymi uwagami względem takiego akceptującego podejścia orzekających sądów do wulgaryzmów w miejscach publicznych²⁵.

Literatura

- Bojarski M., [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Legalis 2019.
- Bojarski M., [w:] M. Bojarski, Z. Świda, *Podstawy materialnego i procesowego prawa o wykroczeniach*, Wrocław 2002.
- Bojarski T., *Polskie prawo wykroczeń. Zarys wykładu*, Warszawa 2005.
- Budyn-Kulik M., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019.
- Egierska D., [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980.
- Egierska D., *Artykuł 50 projektu Prawa o wykroczeniach*, „Zagadnienia karno-administracyjne” 1970, nr 3.
- Grzegorzczak T., Gubiński A., *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1996.
- Kasicki G., Wiśniewski A., *Kodeks wykroczeń z komentarzem*, Warszawa 2002.
- Kotowski W., *Komentarz do art. 51*, [w:] W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, LEX 2009.
- Kozłowska-Kalisz P., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. M. Mozgawa, LEX 2009.
- Kulczycki M., Zduńczyk J., *Kodeks wykroczeń. Popularny komentarz*, Warszawa 1982.
- Kulesza J., *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 24 września 2018 r., IV Ka 818/18*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 12, poz. 117.
- Kulesza J., *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 29 stycznia 2019 r., IV Ka 1173/18*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 1.
- Kurzępa B., *Komentarz do art. 51, 63a*, [w:] B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, LEX 2008.
- Marek A., *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2008.
- Reforma prawa wykroczeń*, t. I–II, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, 2020.

²⁵ Por. J. Kulesza, *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 24 września 2018 r., IV Ka 818/18*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 12, poz. 117, s. 77–85; idem, *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 29 stycznia 2019 r., IV Ka 1173/18*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 1, s. 171–183.